

HÓVÁRI JÁNOS
Mandala és labirintus

A művészet egyidős az emberiséggel. A tartalmak és a formák az évezredek során kifinomultak, majd hol darabjaikra estek, hol ismét egységgé álltak össze, de lényegüket tekintve ugyanazok maradtak. Nem kétséges, hogy a formák és a mondandók egyetemes összefüggésrendszerében a Nyugat művészete rendkívül szerteágazóvá vált, míg egyes keleti világok sokkal jobban meg tudták őrizni művészeti-bölcseleti teljességüket. De ha eltekintünk a formáktól, illetve a technikáktól, és a lényegi mondandókat keressük, s ha felvesszük az egyetemesség szemüvegét, rájövünk arra, hogy a kínai kultúra mandalája és a klasszikus görög világból ránk maradt labirintus ugyanarról szól. Nem szokványos, hogy erre épp egy ötvösművész, Kálmán László hívja fel a figyelmünket, s kelet-nyugati gondolatvilága kemény fémeken és egyéb XXI. századi anyagokon át ezt az üzenetet küldi felénk. De a művészet történetéből jól tudjuk, hogy a műalkotások hordozó anyaga és stílusa igazodott és igazodik a civilizációk változásaihoz, az adott korok technikai-technológiai lehetőségeihez és elvárásaihoz. Ez így volt a múltban, és így lesz az eljövendő évszázadokban is.

Kálmán László művészetének egyik alap gondolata az, hogy alkotásai évszázadokig ki tudják állni „az idő vasfogát”, ugyanis mind fémekből vagy más időtálló anyagokból készülnek. De nemcsak anyagok miatt van ez így, hanem azért is, mert Kálmán László abból a pragmatikus evidenciából indul ki, hogy az industrializáció feltartóztathatatlan, s nem lehet hagyni, hogy az egyetemes művészeti-gondolati tartalmak – csupán az anyag időtlensége miatt – a jelenben és a jövőben kivesszenek. Azt vallja, hogy egyetemes és nemzeti értekeinknek a rohamléptekkel változó új világban is velünk kell maradniuk minden olyan hordozón, amely rendelkezésünkre áll. Kálmán László kiállítása a Józsefvárosi Galériában előremutató, és munkáival kendőzetlenül a képünkbe

vágja: akár hiszitek, akár nem, idővel ilyen fém- és műanyag világ fog benneteket körülvenni, amit láttok, de ezeken is megmarad a művészi üzenet időtállóan – éppúgy, mint az ősi kultúrák barlangrajzain.

Kálmán László ötvösművész született tehetség, aki már a Kisképzőben, az 1960-as évek második felében hivatásának érezte a fémek és más anyagok megmunkálásának művészetét. Az Iparművészeti Főiskolán 1975-ben diplomázott. A Jóisten megadta neki azt a képességet, hogy a tereket funkcionális alkotásokkal töltsse meg: remek és híres iparművész. Ám a mostani, józsefvárosi kiállításán nem az ilyen fajta alkotásai szerepelnek. Azok szállodákban és középületekben állnak, s a magyar architektúra és belső építészet megújulási képességeit hirdetik. A Józsefvárosi Galériában látható kiállítás nem a sikeres iparművészről szól, hanem a gondolkodó és érző ötvösművészről, aki keresi önmaga művészi megragadásának formáit, amelyben nem köti őt megrendelő és építészeti szabályozás. Amit itt látunk: egy szelet Kálmán Lászlóból, a művészből. S leginkább az elmúlt öt év munkáiból.

A mandala-világot Tajvanon tanuló fia kapcsán fedezte fel – amikor a szigetországban járt –, s vele azt az egyetemes mélységet is, amely az egyetemes emberi civilizáció egyik alapzata. Miről is szól a mandala? A világmindenségről, és annak formai megragadásában (készítésében) magát a meditációt: a test és lélek harmóniájának megteremtését jelenti. Mi lehet ennél több? Mily egyszerű kimondani, és mily nehéz megvalósítani! A mandalák általában színesek, s a színek mindegyikének mondandója van, amellyel a mandala-üzenet könnyen félresiklatható, és gyakran félre is siklik. Kálmán László mandalái megőrzik az ősi egyszerűséget és az ahhoz kötődő ősi pszichológiai nyugalmat. Az ötvösművész a neves pszichiáter, Carl Jung tanítását is követi, aki élete egyik korszakában a reggelt körök rajzolásával kezdte: ha ez jól ment, az maga volt a harmónia, írta naplójában. Azaz a tudós azt mondta ki, hogy a körök részét képezik az emberi személyiség ősi mélységének. Hozzáteszi: egyszerre hagyományt megőrzők és megújulásra készítőik. Ha ránézünk Kálmán László mandaláira, látjuk bennük az ősi lelki-szellemi mélységet, amely látszólag egyszerű, de tudjuk, hogy mégsem az. S látjuk benne a jövő kihívásait, amelyre már maguk az anyagok is felhívják a figyelmünket.

A labirintus is örök emberi; szinte mindannyian gyermekkorunk óta rajzolgatjuk. Felnőttként már azt

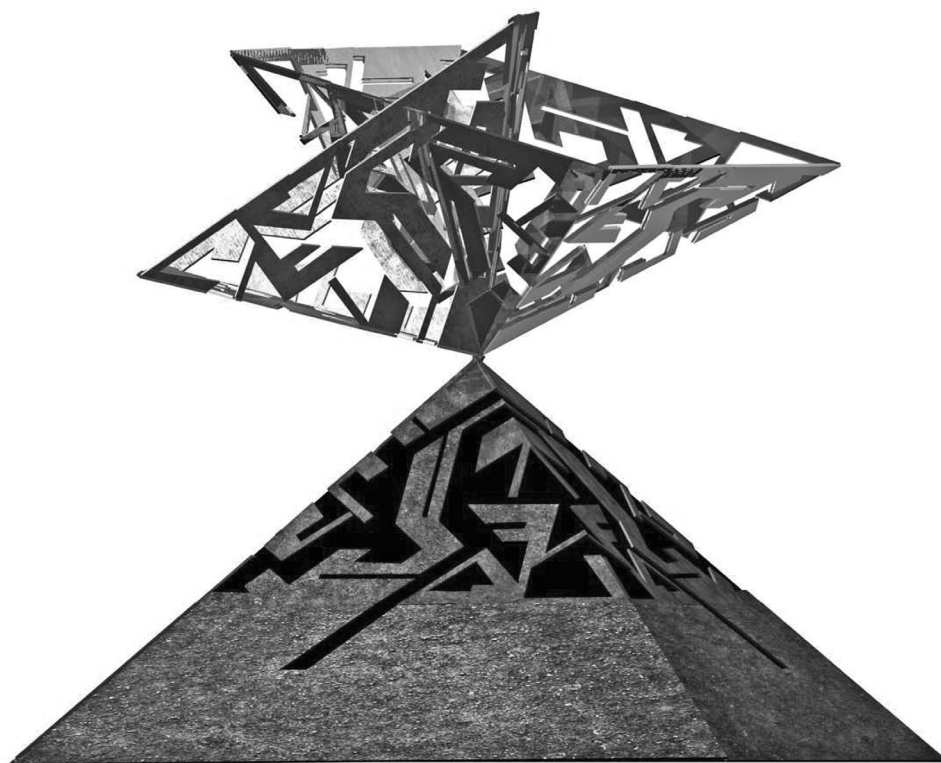
A *Személyes mandalák* című – Kálmán László ötvösművész alkotásait bemutató – kiállítás megnyitóján, a Józsefvárosi Galériában, 2018. január 12-én elhangzott beszéd írott, szerkesztett változata.

is tudjuk, hogy olyan valós és képzelt, kiismerhetetlen szellemi és lelki utak világában élünk, amelyben vagy elveszünk, vagy azokból valamiképp kitalálunk. Kálmán László – feltételezem – úgy gondolja, hogy ez létünknek lényege, és nem annak kései másolása. Különleges, szimbolikus jelentősége van annak, hogy a neves krétai építész, Daidalosz labirintust épített Minótaurosznak, a bikafejű „szerelem szörnynek”. A kérdés kutatói azonban úgy tudják, hogy már az egyiptomiak is értekeztek a kiútalan labirintusról, s azt nem Daidalosz találta fel.

A minoszi útvesztők velünk élő formái nem a nyugalomra, hanem a küzdésre, a harcra, a csalásra, az érdekegyüttműködésre és a sikerre, de esetleges kudarcaink okán az elveszejtésre is készítenek bennünket. A labirintus: „életszagú” – vagy maga az élet. Könnyű és szemet gyönyörködtető kívülről nézni kacskaringós szögletes útjait, ahogyan tesszük ezt a mostani kiállítás megnyitóján is. De megélni már nem ilyen kellemes – még akkor sem, ha átjutunk az utolsó kapun, és célba érünk. A küzdés emléke velünk marad, és az is, ahogyan ennek érdekében cserben hagyunk embereket, átgázoltunk természeti és szellemi értékeken; de sok esetben az is megtörténik velünk, hogy minoszi utunkkal megváltást nyerünk. Mindannyian szeretjük a nemes versenyt és a kihívásokat is, de a legtöbb küzdelem mégis kényszer annak érdekében, hogy megvédjük magunkat. Ebben

van, aki nyer; van, aki elbukik. A labirintusformák erről is szólnak. Kálmán László modern anyagai és formái azt hirdetik, hogy ez nem csupán a múlt és a jelenre igaz, hanem a jövőre is.

A mandala és a labirintus nem állnak szemben egymással azáltal, hogy az egyik keleti, a másik nyugati forma. Valójában mindegyikük az útkeresést jelenti, amelynek végén vagy eljön a megnyugvás és az üdvözülés, amely egyben túlélés is, vagy nem. Nem kétséges, hogy a mandalában több a magunkba forduló kontemplatív elmélkedés, a labirintusban pedig a cselekvést irányító számvetés. Így helyesen kerül Kálmán László több alkotásában egymás mellé a mandala és a labirintus. Ezzel a keleti és a nyugati szemléletet tükrözteti egymással a XXI. századi univerzalizáció jegyében. Ehhez a történész-orientalista azt is szívesen hozzáteszi, hogy a mandala és a labirintus gyökérezete ugyanarról szolt az archaikus társadalmak világában. Az eltérő történelmi helyzetek azonban külön útra terelték őket. De Kálmán Lászlónak nem kellett hozzá több, mint egy repülőjegy Tajvanba, és persze éles szem, s hozzá érző szív, hogy a más úton járó szimbólumok egymásra találjanak, s visszatérjenek ősi közös lényegükhöz. S azt hirdessék egyetemesen – Kelet és Nyugat összefogásában –, amit Madách Imre hagyott ránk bölcs örökségként: „Mondottam, ember: küzdj és bízva bízzál!”

Egyensúly